

Ádám Barnabás,¹ Csögér Bálint²

A huszárság lehetséges feladatai a hazafias és honvédelmi nevelésben

The Possible Missions of the Hussars in Patriotic and Defence Education

Absztrakt

A Magyar Honvédség állományába tartozó huszárok alaprendeltetési feladataik mellett, illetve annak kiegészítéseként közreműködhetnek és jelentős eredményeket érhetnek el az ifjúság hazafias és honvédelmi nevelésében, egészséges nemzettudatának kialakításában. Az alábbiakban a huszárság lehetséges feladatait vázoljuk fel ezeken a nevelési területeken.

Kulcsszavak: huszárság, hazafias nevelés, honvédelmi nevelés

Abstract

The hussars of the Hungarian Armed Forces, in addition to their basic tasks or as a supplement to them, they can contribute and achieve significant results in the patriotic and national defence education of the youth, in the development of a healthy national consciousness. The next article is aiming to outline the possible tasks of the hussars in these areas of education.

Keywords: hussars, patriotic education, national defence education

¹ Doktori hallgató, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Hadtudományi Doktori Iskola, e-mail: hunhuszar1@gmail.com

² Nagyvisnyó község polgármestere, e-mail: csogeralint@gmail.com

Bevezetés

Szinte az egész világ előtt közismert, hogy a magyar lovas nemzet. Magyarország imázsának, ugyanakkor a magyarság nemzeti öntudatának mára ez már megkopó, de még mindig jelen lévő szerves, meghatározó eleme. Olyan értéket képvisel, amelyre a honvédelmi nevelésnek, de az egész hazai katonai oktatási rendszernek, ezen belül is a katonai tiszt- és altisztképzésnek, de még a pályára irányításnak is alapoznia lehetne. Oktatási rendszerünkben a történelemoktatás egyik fontos eleme a magyar hadtörténelem, amelynek jelentős számú eseményeiben és csatáiban a magyarság döntően lovakkal és lóháton vett részt. Az évszázadok hadviselése során alakult ki a magyar könnyűlovasságból a világhírűvé lett huszárság, amely elévülhetetlen érdemeket szerzett mind nemzeti megmaradásunk, mind nemzetközi megbecsülésünk tekintetében, és amelyeknek ékes bizonyítékai, hogy a magyar huszár- és a katonai lovaskultúra mind a mai napig része maradt a nemzet tudatának és a világ számos hadereje vette át annak szervezeti struktúráját, harcmódorát, de még ruházatát is. Annak okáért, hogy ifjúságunkat hazaszeretetre és önbecsülésre neveljük, az oktatási rendszerünkben feltétlenül helye van a magyar huszárságnak és a katonai lovaskultúrának. Általánoságban mára elfogadott tény, hogy a lóval való kapcsolat elősegíti a gyermekek személyiségfejlődését, ugyanakkor a már gyermekkortól végzett lovaglás és a lóról való gondoskodás jó fizikai állóképességet és mentális egészséget eredményez a későbbi életkorokban is. Úgy gondoljuk, hogy a honvédelmi nevelés szempontjából mindezek nem elhanyagolhatóak. Mind a pedagógusoknak, mind a tanulóknak kiinduló ismeretként tudniuk kell, hogy a mai Magyar Honvédség szervezeti struktúrájában, konkrétan a Vitéz Szurmay Sándor Budapest Helyőrség Dandár állományában megtalálható egy reprezentatív huszáralakulat, a Gróf Nádasdy Ferenc huszárosztály. A fentiek alapján joggal vetődik fel a kérdés, hogy az alaprendeltetési feladatok mellett a huszárosztálynak milyen feladatai lehetnek a hazafias és honvédelmi nevelésben?

A hazafias nevelés és a honvédelmi nevelés célja

Ahhoz, hogy a feladatokat meg tudjuk határozni, tisztáznunk kell a hazafias nevelés és a honvédelmi nevelés alapvető célját. A hazafias nevelés vonatkozásában *A magyar nyelv értelmező kéziszótár*ában a *hazafi* címszónál a „Hazáját szerető, hazájáért lelkesen dolgozó és népe társadalmi haladásáért harcoló ember”, a hazafiasság címszónál „öntudatos, tevékeny hazaszeretet” meghatározásokat találjuk. A hazafias nevelés célja tehát olyan állampolgárok nevelése, akik tevékenységének középpontjában a haza és annak értékei iránt érzett szeretet áll. Ez alapvetően azt sugalmazza, hogy a hazafias nevelés az egyén hozzáállásának kialakítását jelenti ahhoz, amit nagybetűs hazának nevezünk, ugyanakkor egyéni érzelmi és szubjektív kategória, amelyet valójában az egyén személyes élményei határoznak meg.³ A honvédelmi nevelés vonatkozásában a szótár *honvédelem* címszavának első jelentése a „haza védelme”, másodikként pedig „a haza védelmére létesült állami szervezet (hadsereg, intézmények, felszerelés

³ HAJDICSNÉ 2015.

stb.), s az ezt irányító hivatalos tevékenység", a *honvédelmi* melléknév értelmezése pedig „A honvédelemhez tartozó, erre vonatkozó”.⁴ Jól érzékelhető, hogy az egyén helyett sokkal inkább a szervezeti, formális és hivatalos elem a hangsúlyos, amely

„az általános sorkatonai kötelezettség időszakában valóban háttérbe szoríthatta az állampolgári elköteleződés jelentőségét. Az önkéntes haderőre történő áttéréssel ugyanakkor a feladat, azaz a haza védelme nem változott, viszont ennek garantálásában alapvetően meghatározóvá vált az állampolgári attitűd, az önkéntes katonai szolgálatvállalási hajlandóság, amelynek kialakulása, kialakítása már a nevelés területére tartozó kérdés”.⁵

Az 1997-ben megjelent *Pedagógiai lexikon* már egyértelműbben fogalmaz a hazafias és a honvédelmi nevelés céljának tisztázásához. A hazafiságra nevelés „a hazához (szülőföld, anyanyelv, az ország lakói, az azonos nemzethez tartozók, a nemzeti hagyományok és kultúra) való pozitív viszony kialakítására és megszilárdítására irányuló nevelési törekvés. [...] érzelmi és akarati nevelés”.⁶ A lexikonban így olvashatjuk:

„a közvetlen környezetben, kisközösségekben kifejtett aktivitás az a bázis, melyről el lehet jutni az országos érdekeket szolgáló cselekvő hazafisáig. A kisgyermek számára az a haza, amit a környezetéből érzékel, ezért a hazafias nevelés kezdeti fokán a közvetlen környezet élményszerű megfigyeltetése a legfontosabb. A műveltségi körök szerint (tantárgyi keretek között) végbemenő tanulási folyamatokban – elsősorban a magyar történelem és irodalom, Magyarország földrajza és néprajza, művészete – táplálhatja a haza reális ismeretét és szeretetét.”⁷

Szeretnénk kiemelni, hogy a fogalmazás hangsúlyozza az élményszerűséget. A honvédelmi nevelés a lexikon szerint „a fiatalok fizikai, érzelmi és szellemi felkészítése a katonai szolgálatra, helyesebben a hazafias nevelésnek az az oldala, mely mindkét nemre kiterjedően elsajátíttatja az országban élő emberek és a nemzeti értékek megővéséhez szükséges tudást és attitűdöket”.⁸ Érzékelhető, hogy az 1997-ben megalkotott fogalmat a korabeli, kötelező sorkatonaság intézményére, illetve viszonyaira fogalmazták, ugyanakkor napjaink Önkéntes Katonai Szolgálatra történő felkészítés esetére is megállja a helyét. Ebből a megfogalmazásból is látható, hogy a hazafias nevelés eredményeként alakul ki a hazaszeretet érzése, amely által az egyénben megjelenik a haza védelme iránti igény, vagyis hazafivá válik a nevelt. A honvédelmi nevelés más, sokkal komplexebb, intézményesült formájában olyan személy kinevelése a cél, aki felkészült a honvédelmi feladatok ellátására. Mindkettő élmények összességének eredménye, amelyek kialakításában az élménypedagógia kulcsfontosságú szerepet játszhat.

De mi is az élménypedagógia? Bernd Heckmair és Werner Michl a *Megélni és tanulni. Bevezetés az élménypedagógiába* című könyvükben a következő meghatározást

⁴ A magyar nyelv értelmező szótára.

⁵ KUN SZABÓ 2017.

⁶ BÁTHORY-FALUS 1997: 649.

⁷ BÁTHORY-FALUS 1997: 649.

⁸ BÁTHORY-FALUS 1997: 677.

használják: „az élménypedagógia egy cselekvésorientált módszer, amely során min-taszerű tanulási folyamatok segítségével a fiatalokat fizikai, lelki és szociális kihívások elé állítjuk, ezzel támogatva az ifjak személyiségfejlődését, így képessé téve őket saját életük felelős vezetésére”.⁹ Az élmények nevelő hatása elsődlegesen a fiatalok aktív részvételével, a közös tettek, a kihívások megoldásában alakítja ki kellő hatékonysággal a megfelelő érzelmi alapot. A katonai kiképzésben ugyanígy jelen lévő élménypedagógia a felnőttnevelés egyik alapvető módszere a haderőben. A huszárság feladata tehát a hazafias és honvédelmi nevelésben az élményeken alapuló programok szervezése, illetve az abban való közreműködés lehet. Rögtön kézenfekvő a napjainkban nagy népszerűségnek örvendő nyári táborok mintájára, úgynevezett ideiglenes vagy állandó jelleggel üzemelő huszártábor kialakítása és működtetése, amely egész évben alkalmas az oktatási intézményekből érkező tanulók fogadására, illetve a ló mint nevelési eszköz bekapcsolása az ott folyó programokba. Ezenkívül az oktatási intézményekben előadások, élő történelemórák megtartása jöhet még szóba.

A huszártábor

Kevésbé közsímert, hogy a huszárosztály belovagló iskolája a szilvásvárad Állami Ménesgazdaság Lipicai Lovas Központjában működik, és ez potenciális lehetőséget nyújt Szilvásvárad közelében, például Nagyvisnyón a huszárok lakótelepülésén egy ideiglenes vagy állandó, esetleg téli-nyári szezonban egyaránt működő huszártábor kialakítására. Az általunk alább felvázolt, bemutatandó állandó huszártábor működtetésével¹⁰ célunk – röviden – egy olyan intézmény létrehozása, amelyben a résztvevők a valóság-hű huszárellet mellett történelmi ismereteik gyakorlati átélését és alapszintű honvédelmi, illetve magyar katonai lovaskultúra-képzést kapnak, továbbá kedvet kaphatnak a katonai hivatáshoz, vagy honvédelmi ismereteik megalapozásához szereznek gyakorlati tapasztalatokat. Ugyanakkor a huszártábor programjai a csapatmunkára, az egészséges életre, az egészséges fejlődésre, a társadalomba való könnyebb beilleszkedésre nevelnék a gyerekeket (még hozzá nemcsak elméleti képzések révén, hanem a gyakorlatban is).

Az ideiglenesen, nyári szezonban működő huszártábor lehetőséget biztosíthatna a:

- huszár életmód bemutatására és megélésére,
- napirend szerinti életre,
- lóhoz való szoktatásra és a lovakról való gondoskodásra,
- fogatozásra és lovaglásra,
- katonai alapismeretek oktatására,
- fegyelemre, önuralomra szoktatásra.

Az állandó jelleggel működő huszártábor lehetőséget biztosíthatna továbbá:

- pedagógusok szakmai továbbképzésére,
- oktatási időben (hétfőtől péntekig) iskolai osztályok részére táboroztatásra,

⁹ HECKMAIR–MICHL 2012: 115.

¹⁰ A működtetésben közreműködhet a nagyvisnyói Örökség Közhasznú Alapítvány.

- hétvégi (péntek–vasárnap) rövidített táboroztatás megtartására,
- egynapos családi kirándulásokra,
- huszár- és lovaskultúra-bemutató programokra,
- huszárhagyomány-őrző egyesületek szakmai továbbképzésére,
- lovaspolgárőrök szakmai továbbképzésére,
- hobbilovasok és lovaik képzésére.

A huszártábor javasolt programelemei szakterületenként:

Lótenyésztés:

- az őshonos magyar lófajtákat tenyésztő nemzeti ménesek, tenyésztő egyesületek és magántenyésztők bemutatkozása;
- anyakanca-csikó óvodakarám szénáztatással (az ott kapott szénával kézből etethetők);
- a lipicai ménes kanca- és méncsikótelepek meglátogatása – szénáztatással (az ott kapott szénával kézből etethetők).

Katonai-rendészeti lovaskultúra-bemutatók:

- huszárbemutatók (Készenléti Rendőrség Nemzeti Lovas Díszegység, huszár- és katonai hagyományőrző szervezetek, Országos Polgárőr Szövetség Lovaspolgárőr bemutatók);
- lovas íjász-, kökpár-bemutatók.

Ipari, agrár és közlekedési ágazat:

- népi egyes és kettes fogatok (fogattípus-ismertető, egyes, kettes, négyes-fogatok kocsiversenye);
- lovas omnibuszozás (fogat);
- kocsimúzeum-kiállítás (egyes kiállítási elemek az AM Mezőgazdasági Múzeum lovas kiállításáról);
- lovak az iparban (fakitermelés rönkhúzó fogat);
- csikósbemutatók;
- lópatkolás (kovács- és patkolókovács-bemutató, Magyar Patkolókovácsok Szövetsége).

Lóversenyzés, lovassportok:

- díjlovas, díjugrató, military, egyes, kettes és négyesfogat-hajtó bemutató és edzés;
- lovastornaedzés,
- lovaspóló-bemutató, -mérkőzés.

Kultúra:

- lovas színházi előadás;
- lovak a képművészetben – rajzverseny;
- lovaskaszádőr-, tűzlovas- és ördöglovas-bemutatók;
- lovak és lovasok a magyar filmekben (például *Kincsem*, *Aranybulla*, *Hadik*, *80 huszár* stb. főszereplői és lovai);
- hagyományos magyar igavonó bemutató.

Programok óvodásoknak:

- ugrálóvár, csikósiskola (rögzített lóbábú csikós módra nyergelve), huszáriskola (rögzített lóbábú huszár módra nyergelve), hajtóiskola (például löcsös szekér rúdra szerelt lószerszámmal), lósimogató;
- „Enyém a vár, tiéd a lekvár” szivacs kardos bajvívás (Történelmi Hadi Akadémia Alapítvány).

Hadtörténelmi programok:

- korszakokat bemutató hagyományőrző csapatok tábora és harci bemutatója;
- korszaki lovascsata-jelenetek a magyar hadtörténelemből – lovasság harca gyalogság ellen;
- Ben-Hur kocsihajtóverseny (kaszadór) korszaki öltözetben;
- a HM HIM és más hagyományőrző egyesületek működőképes eszközeinek bemutatója.

Összességében a huszártábor javasolt programelemeinek társadalmi hasznossága több területen is megnyilvánul. Egyrészt a részt vevő fiatalok szellemi előnyhöz jutnak a honvédelmi és hadtörténelmi ismeretek elsajátításával, másrészt a rendre és fegyelemre történő nevelés megkönnyíti a társadalomba való beilleszkedést, a munka megbecsülését és az alkalmazkodást. Harmadrészt olyan készségeket, képességeket sajátítanak el a résztvevők, amelyre lehetséges, hogy máshol nem lenne lehetőségük. További előny, hogy a lovakkal való foglalkozás és gondoskodás a fiatalokat tisztességre, tiszteletre, rendre, rendszerességre, fegyelemre és kitartásra neveli, ez hosszú távon jelent előnyt a diákok számára. A lovasságra, ezen belül is a huszárságra kiemelten jellemző katonakeresztény értékek megtanítása, mint a bátorság, a bajtársiasság, a parancsnokhoz és a parancshoz való hűség, a leleményes kezdeményezőképeség, a kiváló fizikai erőnlét és annak fenntartása napjainkban sem veszítette aktualitását. Az egykori hadra kelt huszárok tábori életmódjának leghitelesebb bemutatása, a hagyományos ruházat és felszerelés, lovak és szerszámmal, a lovakkal való foglalkozás és a lóháton való közlekedés szinte korlátlan lehetőséget kínál a figyelemfelhívásra, a kapcsolatteremtésre, és a résztvevőkben óhatatlanul felébred a kíváncsiság nemzetük történelme és annak katonái iránt.

Meg kell említeni, hogy az utóbbi években számos kormányzati döntés született az iskolai lovasoktatás fejlesztéséről, komoly pénzeket áldoznak a létesítmények fejlesztésére, lovaskiadványok készítésére és terjesztésére. A huszártábor működésével gyermekeink mentális és fizikai egészsége érdekében pedig megvalósulhat az iskolai lovasoktatáson keresztül egy széles lovas törzsközönség kialakítása, hogy kihasználva kiváló adottságainkat minél többen gyakorolják rendszeresen a különböző lovassportokat.

Az oktatási intézményekben előadások, élő történelemórák megtartása

A huszárok megjelenésével az oktatási intézményekben élő kapcsolat alakulhat ki a jelenkor huszárjai és a jövő nemzedékek között. Az oktatási intézmények közül az óvoda játékos formában keltheti fel a gyermekek érdeklődését a katonaság, a ló, a lovak iránt. Fontos, hogy a gyermekek ebben az életszakaszban megismerjék a kisebb termetű lovakon való lovaglást, ami előkészítheti és megalapozhatja a mozgáskultúrájukat, a lovas mozgását, illetve a lóhoz való egészséges viszonyt. Ugyanakkor, hogy a márciusi nemzeti ünnepünkhöz kapcsolódóan tanult dalok és versek élettelen teljenek meg, célszerű egyenruhás huszárok meghívása és részvétele az óvodai programokon. Az óvodai pedagógiában az élmények kialakulását jellemzően a játékok vezetik, és az itt átéltek hatása későbbi életkorokban jelentkezik. Huszár és a lóva a pedagógiai programban alapvetően március 15-éhez, az 1848–49-es forradalomhoz és szabadságharchoz köthetően jelenik meg dalok, versek, rajzok, csoportjátékok stb. formájában.

Az általános iskola alsó tagozaton a 3–4. évfolyam környezetismeret-kerettantervében már megjelennek a lovassportok,¹¹ ugyanakkor az 1848–49-es forradalomhoz köthető megemlékezéseken jelenik meg ismételt a huszár és a lóva. Az általános iskola alsó tagozatában a mozgáskultúra fejlesztésének fontos része lehetne a megfelelő pedagógiai végzettséggel rendelkező huszárok általi lovastorna-foglalkozások megtartása a testnevelés tantárgyon belül. Az általános iskola felső tagozatán, az 5–6. évfolyam történelem-kerettantervében¹² már tanulják a nehézlovas harcmodort, a magyar huszárok által véghez vitt berlini huszárcsínyt, gyűjtik a magyar huszárokról szóló történeteket, elbeszéléseket, és bemutatják a huszárok fegyverzetét és öltözetét. A felső tagozatban fontos kiegészítő információ lehet a történelmi kornak megfelelő lófajták és lovak képességeinek megismertetése, amiből a történelmi tanulmányokhoz nyerhető kiegészítő információ arra vonatkozólag, hogy a lovaknak milyen hatása volt az adott eseményekre. Például a magyar fejedelemség hadjáratai (magyar oldal: könnyű, gyors lovak, nyugati és bizánci haderők: nagy testű, lassú lovak); muhi csata (magyar oldal: nagy testű, lassú lovak, tatár oldal: könnyű, gyors lovak); a magyar huszárok és harcmodoruk (a lovak menetteljesítménye); a magyar huszárokról szóló történetek gyűjtése, elbeszélése (híres huszárok híres lovai – Béri Balogh Ádám lóva: Murza) stb. Hozzá kell tenni témánkhoz, hogy napjainkra jellemzően és általánosan inkább a lányok vonzódnak a lovakhoz, a fiúknak a férfias viselkedéskultúra minél korábbi megismeréséhez feltétlenül szükségük lenne példákra, úgymint a magyar huszár.

Összefoglalás

Figyelembe véve a fentebb vázoltakat, a mai Magyar Honvédség huszárságának fontos feladatai lehetnek a hazafias és honvédelmi nevelésben. A huszárok közreműködése az ifjúság nevelésében és képzésében, valamint az azt kiegészítő tevékenységekben

¹¹ 51/2012. (XII. 21.) számú EMMI rendelet 1. melléklete.

¹² 51/2012. (XII. 21.) számú EMMI rendelet 2. melléklete.

hozzájárulhat a jövő generációja egészséges nemzettudatának kialakításához, valamint a Honvédelmi Minisztérium munkájának ismertségéhez és elismertségéhez. Ezzel párhuzamosan emelkedhet a katonai hivatás imázsa, egyre többen választhatják a nemzet szolgálatát karrierjüknek.

Irodalomjegyzék

- BÁTHORY Zoltán – FALUS Iván főszerk. (1997): *Pedagógiai lexikon A–H, I. kötet*. Budapest: Keraban.
- HAJDICSNÉ Varga Katalin (2015): A honvédelmi nevelés a magyar oktatási rendszerben – a nevelési terület céljai, módszerei a kezdetektől napjainkig. *Képzés és Gyakorlat*, 13(1–2), 69–84. Online: <https://doi.org/10.17165/TP.2015.1-2.4>
- HECKMAIR, Bernd – MICHL, Werner (2012): *Erleben und lernen, Einführung in die Erlebnispädagogik. (Megélni és tanulni. Bevezetés az élménypedagógiába)*, 7. kiad. München–Basel: Ernst Reinhardt.
- KUN SZABÓ István (2017): Honvédelmi nevelés stratégiai megközelítésben. *Honvédségi Szemle*, 145(5), 71–75. Online: http://real.mtak.hu/124810/1/HSZ_2017_145_5_Kun_Szabo_Istvan.pdf